

Why cry, "Kabir-Kabir"?

Seek within your own body.

If you search closely,

You are Kabir yourself.

As oil in a seed,

As fire in a stone,

Your divine is within you

Awaken, if you can.

ARVIND LODAYA, Srishti School of Art, Design & Technology (Escola Shristi d'Art, Disseny i Tecnologia), Bangalore, Índia.

Desglobalitzar el disseny

L'ARTICLE, BASAT EN UNA CONFERÈNCIA IMPARTIDA DINS EL CICLE EDUCAR ELS DISSENYADORS PER UNA CIUTADANIA GLOBAL, CELEBRAT A LA UWC DE CARDIFF EL NOVEMBRE DE 2005, QÜESTIONA EL PAPER DEL DISSENY I RECONeix EL SEU POTENCIAL COM A EINA PER AL CANVI SOCIAL, MÉS ENLLÀ D'UNA PROFESSION DESTINADA A SATISFER LES NECESSITATS DE LA PRODUCCIÓ INDUSTRIAL, MÉS ENLLÀ DE CONSIDERACIONS LOCALS-GLOBALS I DES DEL CONTEXT D'UN PAÍS COM L'ÍNDIA. ARGUMENTA QUE LES ESCOLES HAN DE FACILITAR LA HIBRIDACIÓ DE DIFERENTS PROCESSOS CREATIUS I FACILITAR EL DESENVOLUPAMENT D'UNA CONSCIÈNCIA SOCIAL COMUNITÀRIA.

La primera senyal d'advertència

«Mentre el disseny industrial es dediqui a crear joguines banals, màquines de matar i carcasses sexy, haurà perdut tota raó de ser...»

Papanek

Quan vaig llegir Papanek per primer cop, em vaig quedar molt impressionat. Allà estava jo, estudiant per ser dissenyador industrial en una escola de disseny de primera classe, una rèplica del millor d'Occident. I el disseny consistia a introduir la modernitat i la bona vida a l'Índia. Però ja havíem tingut la sensació que alguna cosa no anava gens

bé, i Papanek va ser el primer en fer-nos-ho veure: no érem a Occident, érem a l'Índia. El disseny no era el mateix allí que als altres països i cultures que estàvem intentant emular. La seva crítica ens era doblement aplicable: no només des del punt de vista ètic i de la sostenibilitat, sinó també des del punt de vista estètic i cultural que intuïem.

Els indis es van globalitzar cap a l'any 1700, com a part de l'Imperi Britànic. Evidentment, el nostre estatus no era d'iguals. Mahatma Gandhi va liderar la nostra lluita per la independència a principis del segle XX, però sense deixar de senyalar els desiguals entre nosaltres –els desfavorits, intocats i intocables. El 1907 va criticar la «civilització» i

la tecnologia com una cosa molt problemàtica i hostil pel veritable swaraj –autogovern–, especialment per l'Índia. Va ser ell qui va defensar amb passió i fins a l'últim alè que es capacités les comunitats perquè fossin autosuficients i sostenibles. Actualment, l'Índia és novament un centre de globalització, i un dels seus catalitzadors és un vestigi colonial: la llengua anglesa. Els nostres desiguals segueixen igual que abans, beneficiant-se poc dels avenços globals de l'Índia –clar que no tots compartiran aquest punt de vista. No obstant, crec fermament que és hora de repassar els nostres models de creixement, progrés i desenvolupament, i donar una nova orientació al disseny. I aquí, quan parlo de nosaltres, no em refereixo a l'Índia, sinó al planeta sencer. La globalització no està contribuint a crear una consciència planetària ni una responsabilitat col·lectiva.

I no obstant...

«Què inspira els consumidors a gastar en una economia poc dinàmica?... Sovint es tracta d'un disseny nou, que capta l'atenció i crea una resposta emocional del tipus 'Ho he de tenir!'... El disseny ha estat sempre un dels motius més importants pels quals els consumidors compren un producte, però mai com ara.»

Informe de tendències en el disseny IDSA 2003

Aquest és el posicionament que la Societat de Dissenyadors Industrials d'Amèrica atorga al «disseny», tot i que també podria ser el posicionament que li assignessin l'establishment del disseny de l'Índia o els grups de pressió industrials, com la Confederació de la Indústria Índia. El que és especialment incòmode és que mentre que aquest text és aplicable (tot i ser problemàtic) a la realitat actual de les economies occidentals, per nosaltres segueix estant en l'àmbit de les aspiracions. El nostre ideal de desenvolupament és assolir els nivells de vida occidentals per a tota la nostra població, tot i que en privat sabem que és impossible. No ens acontentem amb aspirar als aspectes qualitatius,

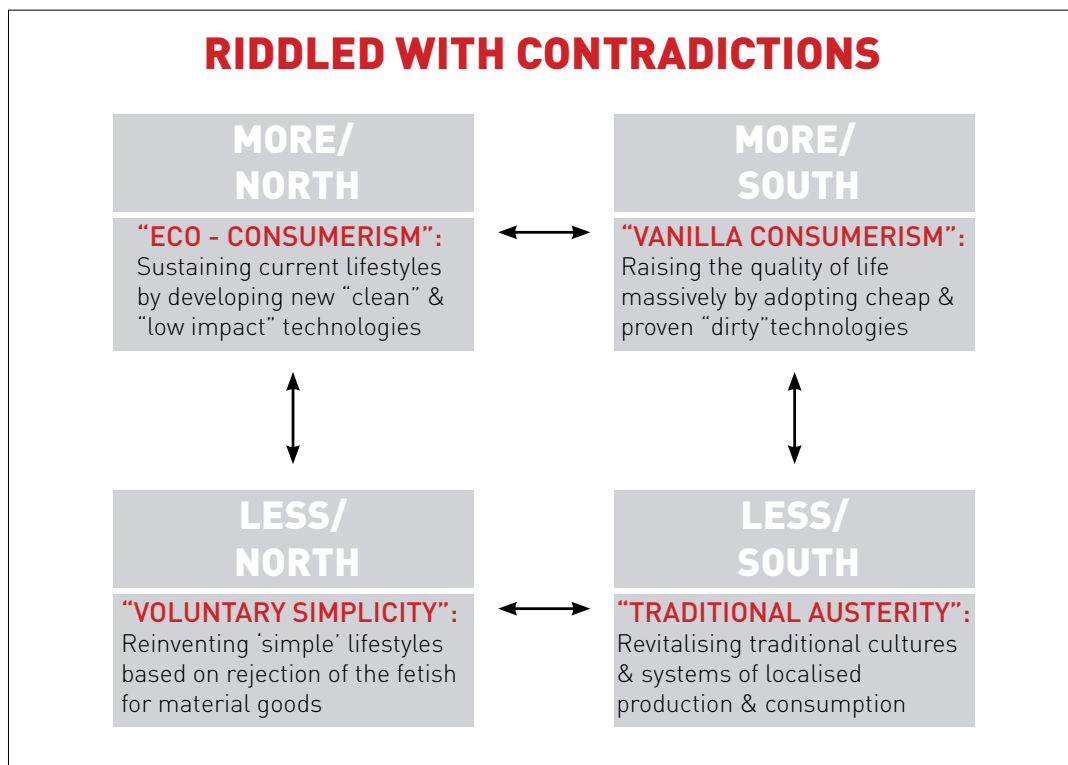
sinó que intentem emular-los també en la forma en què es manifesten, amb les implicacions que això comporta per a la salut del planeta i que ja coneixem. I la indústria mundial està encantada de perpetuar aquesta miopia. Per a la indústria índia, en la seva majoria, és més fàcil importar o copiar que encarregar innovacions originals, amb l'excepció del Tata Nano, tot i tenir la seva pròpia problemàtica. A la nostra economia, la innovació té lloc de manera invisible –a la base de l'anomenada piràmide o fins i tot fora de la piràmide–, en què l'innovador, el productor i l'usuari són sovint de la mateixa localitat i subcultura, i de vegades fins i tot la mateixa persona.

Una majoria refractària; una minoria fragmentada

«El manifest 'First Things First 2000' ("El que ha d'anar primer, primer") era, de fet, una versió actualitzada d'un document similar publicat... el 1964; això demostra que les qüestions que s'hi plantejaven eren de llarga vigència i que segueixen sense resoldre's. L'agitació que va provocar aquest text... va destacar l'ambivalència de molts dissenyadors sobre com perceben el paper o papers de la seva professió»

Meyer

Els temes de responsabilitat social tenen una major acceptació a l'Índia, enfront dels aparentment baixos nivells d'Occident, tot i que sembla que aquesta proporció està canviant últimament. Qualsevol persona sensible s'adonarà del gran contrast entre els impecables dissenys creats als estudis i la creixent misèria i pobresa que hi ha al nostre voltant, el creixent fracàs de la infraestructura, i la molt diferent estètica i cultura dels nostres carrers en comparació amb el que aprenem i després practiquem i prediquem. No obstant, la majoria de dissenyadors indis serien tan ambivalents respecte el paper fonamental i del posicionament que ocupa la seva professió com els seus col·legues occidentals, simpatitzant en silenci amb les causes alternatives. El meu propi estudi informal suggereix que els dissenyadors que han seguit carreres alternatives consideren la seva educació important, però estan

insatisfets amb la manca de contacte amb opcions de carreres alternatives i l'absència de perspectives crítiques a la universitat.

Això fa que siguem només una petita minoria de dissenyadors els que ens dediquem a reorientar el disseny cap a finalitats més àmplies i significatives. I no obstant em sembla que fins i tot aquesta minoria està dividida, en postures diferents, gairebé competint les unes amb les altres, anomenades de diferents formes: disseny social, disseny de servei, disseny per a la sostenibilitat, ecodisseny, etc. I quin motiu hi ha darrera d'això?

Possiblement té a veure amb el fet que cada un de nosaltres ve d'un context concret, una branca de la política, llibre o teoria que ens ha inspirat –ja sigui la culpa, o el biomimetisme, la desmaterialització o el capitalisme natural. Però sospito que també hi ha aquesta pulsio competitiva, el desig de ser «l'última tendència». Algunes de les nostres diferències són superficials, però n'hi ha d'altres de molt profundes... Aquí tenim un intent molt rudimentari d'esquematitzar

les contradiccions en un pla: a l'eix nord-sud hi situo les posicions contràries de «més» enfront de «menys» (en termes de consum o PIB), i a l'eix est-oest hi situo el «nord» enfront del «sud». En cada requadre hi he situat un enfocament de millora de la qualitat de vida. És un esquema molt superficial; hem d'articular i esquematitzar totes les nostres postures i contradiccions i aconseguir una perspectiva estratègica dels nostres esforços acumulats. Comprendre les diferències fins i tot dins d'aquesta minoria, enlloc de restar-hi importància, no pot fer més que ajudar-nos.

Hi ha alguna cosa, doncs, en què estiguem d'acord? Suposant que el que ens motivi a tots sigui una preocupació per un futur sostenible per a tot el planeta (i tots els seus habitants), òbviament no podem consentir l'enfocament històric dominant de «creixement» i «desenvolupament». Podem, en primer lloc, posar-nos d'acord en el rebuig al model dominant «d'abundància eterna» amb el qual els països desenvolupats s'han fet rics però perillosament insostenibles i que els països pobres intenten abraçar com la seva vareta màgica per al creixement?

Dissociar el disseny de l'economia

«Des del principi, el disseny s'ha basat fermament en els mecanismes de la cultura de consum... L'enfocament del 'disseny per al mercat' és en bona mesura un element que contribueix a les dificultats a les quals s'enfronten avui dia els dissenyadors quan intenten desenvolupar un 'model social' en la pràctica del disseny»

Meyer-Margolin

Sens dubte, el model de mercat ha seguit el seu curs. Cada cop és més obvi que les mesures del nostre progrés, creixement i desenvolupament són inadequades i ens condueixen a l'error. I, no obstant, els nostres governs i institucions globals es neguen a reconèixer aquesta bogeria, i les empreses tampoc són capaces d'acceptar un canvi en els nostres sistemes de mesura. Tot l'ensenyament de disseny contemporani ha sorgit del model Bauhaus, definit en el context europeu de reconstrucció d'una economia destrossada per la guerra mitjançant l'augment de la producció industrial i el consum. Aquest model de «creixement econòmic» segueix definint-nos (i limitant-nos). Ha arribat l'hora de reconceptualitzar el disseny d'acord amb els coneixements contemporanis (sobre el passat, el present i el futur) i tornar a definir les prioritats de les nostres democràcies.

Va ser Einstein qui va dir que no pots esperar resoldre un problema si et trobes dins el mateix estat de consciència que el va crear. Avui dia, tenim l'oportunitat d'escapar de la mentalitat que va crear el problema de la insostenibilitat i el creixement econòmic desigual, gràcies als immensos avenços en el coneixement i comprensió que hem assolit gràcies a les ciències de l'ecologia. A això hi afegiré un altre camp que pot contribuir al nostre coneixement i a la nostra comprensió: l'espiritualitat. Aquest és el motiu que explica per què la meua postura sobre la sostenibilitat és que no s'aconseguirà sense dos tipus de transformació: externa i interna. Jo defenso que el disseny s'ha de comprometre amb totes dues, no només amb l'externa. En conseqüència, voldria ampliar la noció del «model social» a un «model

espiritual». M'inspiro en Mahatma Gandhi, que va insistir en l'acció individual amb caràcter previ o simultani a l'acció col·lectiva per aconseguir l'autosuficiència i guanyar la independència política.

Què és el que no funciona en el disseny per als negocis?

«...hem de desenvolupar productes que la gent vulgui i apre-
ciï... dels quals se'n puguin enamorar tant que els disgusti
la idea de perdre'ls...»

Otto

Aquest era un suggeriment absolutament sincer però d'una ingenuïtat sense remei, que es va fer en una conferència del Consell de Disseny del Regne Unit (UK Design Council) sobre disseny sostenible: en la mesura en què la sostenibilitat pugui ser d'alguna manera inclosa en el paradigma de creixement i benefici infinits, cap problema. Per mi, això mostra la resposta típicament miop i d'estretor de mires de les empreses davant del desafiament de la sostenibilitat.

Segons la meua experiència, almenys, per ser completament honest, la immensa majoria d'empreses, en el seu afany per crear valor pels accionistes, intenten evitar el risc a no ser que sigui absolutament necessari i aconseguir un creixement sense fi, fins i tot les que tenen grans pressupostos per investigació i desenvolupament. «Si funciona, no ho arreglis», és el seu mantra favorit. La «innovació» queda bé en els prospectes i anuncis, però augmenta les possibilitats de fracassar. Per altra banda, el disseny consisteix en un canvi disruptiu. Quan afirmem que el disseny és l'art o la ciència de la innovació industrial a prova de risc, estem minant el seu nivell intel·lectual, reduïm la seva potència. Quan l'utilitzem per objectius tàctics, a curt termini, de nou estem reduint la seva potència. En els tretze anys d'existència de l'escola on ensenyo, les empreses només s'hi han acostat per encàrrecs tàctics, sovint amb la voluntat d'explotar la classe com una font barata d'idees que no suposin cap desafiament.

Per altra banda, veig que les ONG estan més obertes a projectes estratègics, a llarg termini, i sovint proporcionen els desafiaments realment fascinadors, però no disposen del luxe d'uns fons generosos, ni suposen la possibilitat de proporcionar glamour o fer augmentar l'ego.

Acordem d'una vegada per totes que la disposició i els valors empresarials són intrínsecament contraris a una agenda social/ecològica i fins i tot a un pensament lliure i a una agenda innovadora, mentre que el disseny té una enorme afinitat amb els valors socials, ecològics i espirituals i el canvi és el seu nutrient essencial, com més radical, millor. Així doncs, per què no deixar la gestió dels negocis i del risc de manera segura i predictable per als CA i MBA? Deixem que s'acostin al disseny només quan estiguin veritablement oberts a idees radicals que apuntin a la transformació social. És possible tornar al disseny el seu potencial il·limitat per ser LA disciplina de les idees, de la transformació social o sistèmica creativa, alliberada de tot context restrictiu?

No és Disseny - Negocis = Art?

Si traiem el disseny de l'àmbit dels negocis, el que obtenim no és «art», sinó idees i mètodes (que en molts casos es superposen amb l'art): allò que alguns anomenen «pensament del disseny». Un element essencial del «pensament del disseny» és el pensament sistèmic –un concepte ecològic–, i un altre és el pensament no convencional.

Per molts de nosaltres, el disseny sense un marc empresarial equival a art. Recordo el meu propi adocrinament a l'escola de disseny: tot allò que no feia diners es menyspreava com a «art». Els artistes eren perdedors indulgents i irresponsables; els dissenyadors, per altra banda, eren persones dotades d'una missió: havien de resoldre problemes i salvar indústries. Aquesta comparació era tan artificial com contraproduent: ens negàvem a nosaltres mateixos la increïble riquesa d'idees que sorgeixen

de l'art. Em complau poder dir que el disseny actualment està sent abstret del seu context d'aplicació (en els grups de discussió de doctorat, almenys), i s'està aconseguint donar-li el seu valor real com a combinació d'idees i mètodes. La meua tesi és que el disseny consisteix en dos elements essencials: el pensament sistèmic o holístic i el pensament creatiu no convencional. Veig art i disseny com un continuu; el disseny, únicament (i per sort!) tendeix a ser més metòdic, conservatiu i pragmàtic.

Necessitem nous models

Enrique Peñalosa: Bogotà

Margrit Kennedy: Diners sense interès

Laurie Baker: Construcció local

Michelangelo Pistoletto: Xarxa «Love Difference» (Estima la diferència)

Lyonpo Jigme Thinley: Felicitat Interior Bruta

Masanobu Fukuoka: Agricultura Natural

Carlo Petrini: Moviment «Slow food»

Sudhir Sahi/UNDP/Govern de l'Índia: Turisme endogen

Heus ací la ironia: algunes de les idees de disseny que han suposat un avenç han vingut de persones que no són dissenyadores. Cada una d'elles encarna una perspectiva sistèmica amb alguns pensaments innovadors, que ens haurien de fer avergonyir. I atenció, tant és si estan tenint èxit o no (deslliguem d'una vegada el disseny de la tirania de l'èxit), sinó la intel·ligència mateixa de la seva idea i la seva capacitat de donar peu a idees millors (centrem el disseny en obtenir idees de qualitat). Voldria recopilar totes aquestes idees i molts més casos d'estudi per ensenyar als estudiants que una carrera en disseny pot ser, de fet, apassionant, desafiant i satisfactòria en el seu aspecte creatiu. Podem dirigir-los cap a les grans idees (i no necessàriament per la seva mida) com la seva funció i objectiu legítims?

Per què no podem capacitar els nostres estudiants perquè produeixin centenars d'aquestes idees innovadores? Crec que és simplement perquè no els plantejem

aquests desafiaments. En comptes d'això, adormim les seves ments plantejant desafiaments vans (determinats pels negocis) pensant que així se'ls formarà millor per una feina a la indústria. Com alliberar el disseny perquè es converteixi en la disciplina de les idees de qualitat i la innovació social? Compartiré amb vosaltres una llista d'idees inspirades i intrigants recollides en l'àlbum de retalls de la meua ment. He seleccionat les que es poden aplicar tant a nivell institucional com personal, i realment espero que encenguin o catalitzin el nostre procés de pensament individual i col·lectiu. Aquí tenim una dotzena de suggeriments variats, alguns extrets de l'experiència de Srishti...

1. Entendre l'economia política del disseny

«Per entendre com evoluciona el disseny des d'una activitat individual de dissenyadors fins a un 'objecte' de la política, hauríem d'entendre l'economia política del disseny. I això arrenca de la noció de disseny com el procés de crear artefactes que tinguin valor econòmic.»

Sulfikar Amir

Un pas extremadament important és aprendre del nostre passat: entendre el nostre propi impacte acumulatiu sobre la societat i el medi ambient. És fonamental estudiar l'economia política del disseny en termes de qui guanya realment i a expenses de qui, gràcies a les nostres intervencions. Aquest és el llibre que m'encantaria escriure, i seria feliç si algú ho fes abans que jo.

2. Qüestionar «creixement» y «desenvolupament»

«La liberalització ajuda el ric a obtenir disseny més fàcilment, augmentant la desigualtat... Importar productes aixafa el talent local... Adoptar de forma crítica normes culturals estrangeres per al disseny fa que el talent se'n vagi... La fugida del talent no deixa cap altra opció que exportar mà d'obra i matèries primeres... El disseny pel 'bé comú' es fa inviable, desapareix... Els problemes reals

i les qüestions de qualitat de vida són ignorades a favor d'altres de més banals... Crea desig, no elecció (i la llibertat que aquesta elecció implica)... La "globalització" no hauria de significar seguir l'exemple occidental...»

Balaram

Hem de problematitzar les nocions de creixement i desenvolupament –tant pels nostres estudiants com per a nosaltres mateixos– i treure conclusions i implicacions per al disseny. Per exemple, a dalt tenim la crítica de Balaram a la liberalització i la globalització. Tot i que no detalla cap programa a seguir per al disseny, podem en bona part deduir-lo llegint entre línies. El clamor per la responsabilitat social del disseny està creixent a tot el món. Aquí tenim tres membres del departament d'enginyeria de la Universitat de Botswana.

«La majoria de productes que s'utilitzen a Botswana no són compatibles amb les condicions del país... Botswana es troba en una situació en què '...les necessitats paleses de la humanitat s'han de convertir en el motor que guiï les solucions del disseny...' Malgrat aquest fet, els dissenyadors encara ignoren aquestes necessitats i es concentren en les demandes del mercat, que en la majoria de casos no són 'necessitats', sinó 'disseny'...»

Khumomotse, M'Rithaa, Moalosi

I tenim Ezio Manzini. El que diu aquí té greus conseqüències per als països en desenvolupament com l'Índia, on l'economia informal segueix sent la major empresa social del país –i no obstant això no gaudeix de legitimitat ni de representació política.

«En l'últim segle, la idea de 'confort' i 'creixement' generada i difosa per tot el món des d'Occident era... créixer de manera que dugués a una reducció de l'economia informal... i un augment de l'economia formal... entitats que produeixen i proporcionen els serveis i productes necessaris.»

Manzini

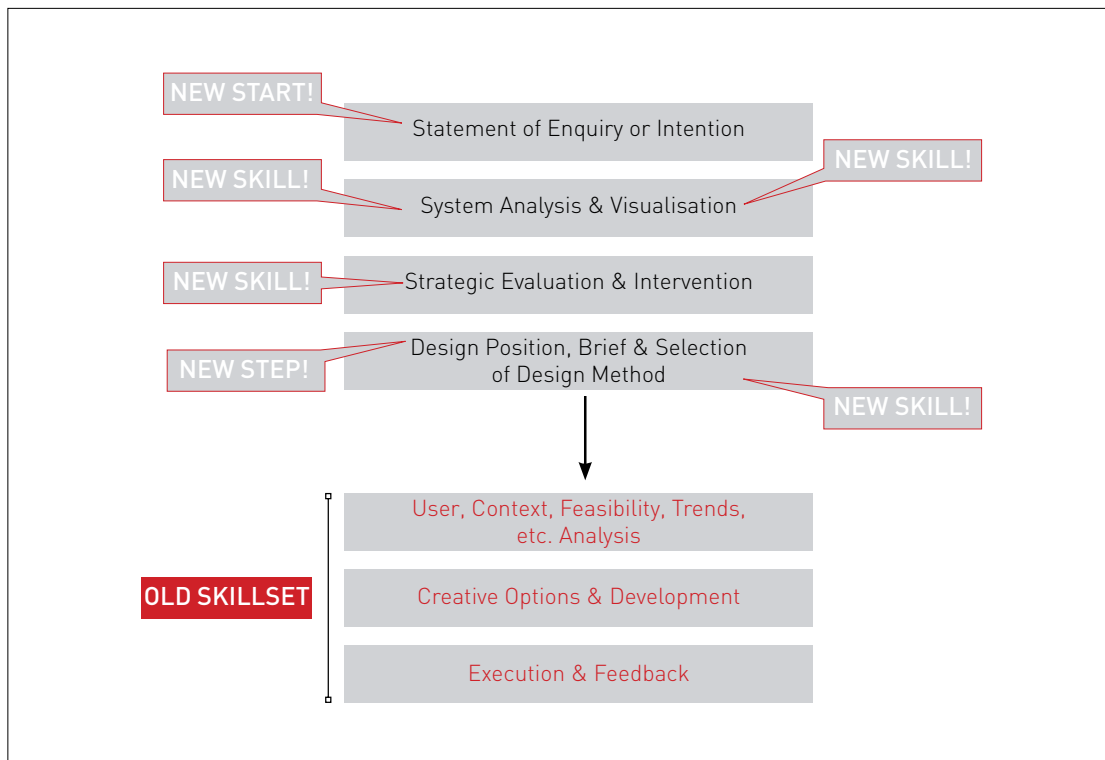
3. Trobar valors, clients i funcions alternatives

«Les necessitats humanes bàsiques de seguretat material i confort són reals i es poden comprar, però a partir de determinat punt confonem el consum... amb els valors més difícils d'obtenir, tot i que són més duradors, de l'amor, la tranquil·litat i la contribució als altres.»

Robin

Criticar és fàcil, però proposar alternatives és difícil, especialment en un món unipolar –no només en termes de superpoders, sinó també en termes d'idees i ideologies. Mentre sembla que tots els nostres governs es posen d'acord en una sola idea, és sorprenent que els seus ciutadans sentin de forma diametralment oposada. Sembla que –juntament amb els espais públics– el sentit comú i la sensatesa també s'estan veient minats. No hem de cedir a la seguretat imaginària del pragmatisme cínic. Evidentment, això planteja immediatament la qüestió de per

qui treballa el disseny. Qui pagarà els nostres honoraris? D'acord amb la meva experiència i observacions, hi ha una sèrie de clients alternatius per a nosaltres: govern, les ONG, organitzacions sense ànim de lucre i socials / comunitàries, institucions acadèmiques i culturals, i la important opció de fer-nos nosaltres mateixos empresaris socials amb una bona idea que ens guïï. També hi ha una enorme economia «bonica» que ha sorgit al nostre voltant donant solució a les desagradables conseqüències de la insostenibilitat, com la gestió de residus, que ha escapat a les nostres pantalles de radar. Quan jo ensenyo, presento l'empresa com una entre moltes opcions per al disseny i els dissenyadors. El NextDesign Leadership Institute (Institut de Lideratge en el Disseny Futur) està parlant de canviar el centre de gravetat del disseny: de ser una dent de la roda a ser el líder, i anar més enllà dels simples problemes específics de la disciplina cap a complexos problemes no específics d'aquesta disciplina. En suma, no tenim res a perdre excepte la nostra estretor de mires.

4. Revisar i reorientar la pedagogia

Deixar d'ensenyar creences i valors contraproductius.
 Ensenyar creences i valors apropiats de forma més efectiva.
 Implementar una pedagogia de l'alliberament.
 Redefinir el progrés com la consecució de la sostenibilitat.
 Substituir valors antropocèntrics amb valors ecocèntrics.
 Posar remei a la desigualtat d'habilitats.
 Reorientar l'educació cap al futur.
 Eliminar el provincianisme.
 Capacitar l'estudiant perquè actuï. (Lautensach)

Un clixé, però construït al voltant d'un gra de veritat, com la majoria: l'educació és el lloc més obvi per començar a marcar una diferència. Alexander Lautensach identifica l'ensenyament de tercer cicle com el principal culpable de la difusió d'idees i pràctiques insostenibles, i diu que la majoria dels responsables polítics i dels qui proposen aquestes pràctiques tenen títols de tercer cicle. El seu argument és que provocar canvis fonamentals en els valors educatius pot fomentar un comportament i una presa de decisions sostenibles. Crec que els seus suggeriments són especialment aplicables a l'ensenyament del disseny, que potser plantegen uns majors desafiaments per a nosaltres que per a l'educació en general.

5. Redefinir el mètode

«Quan els dissenyadors enfoquin els 'problemes' del disseny d'aquesta manera holística, relacional; quan desenvolupin aquest enfocament sistèmic en una metodologia, la professió del dissenyador per fi serà capaç d'ampliar els seus horitzons i convertir-se en una pràctica veritablement social que abordi les nostres necessitats i preocupacions reals i gairebé aclaparadores.»

Meyer

Avui dia, la majoria dels plans d'estudis de disseny tenen alguna assignatura sobre pensament i disseny de sistemes o disseny estratègic (o el seu equivalent) en els seus

nivells avançats. Sembla evident que això, d'ara endavant, hauria de conformar el nostre enfocament del disseny en cada projecte que emprenem. Però, és així realment? Realment apliquem el pensament sistèmic i estratègic en la nostra innovació? Si és així, quin és el motiu pel qual normalment fracassi a l'hora de produir un autèntic avenç? Aposto que és, un cop més, el marc limitador de «l'empresa». I no obstant això, quan aplico el pensament sistèmic i estratègic a un encàrrec, sé que sempre produeix resultats sorprenents.

Crec que el pensament de sistemes i el pensament estratègic són massa importants per ensenyar-se només a nivell universitari, i no tan difícils com perquè no puguin introduir-se en un nivell bàsic. Proposo que introduïm aquestes assignatures com a iniciació per començar una activitat de disseny, de manera que conformin i contextualitzin l'acte del disseny durant tota la seva execució. En aquest model proposat imagino, en un primer moment, ampliar l'objecte de la qüestió, després introduir l'anàlisi i la visualització ecològica o sistèmica –dues importants habilitats noves–, seguit d'una avaluació estratègica de les diferents possibilitats d'intervenció del disseny. La dimensió estratègica introduiria conceptes de curt termini comparat amb el llarg termini i d'òptim enfront a malgastat o limitat. La idea és que el dissenyador estudiant s'adoni que ha de generar i escollir entre diverses opcions estratègiques/sistèmiques abans de començar el treball pròpiament de disseny. Fixem-nos, doncs, que la part pròpiament de disseny s'ha vist força reduïda en relació amb el treball analític i estratègic previ al disseny.

6. Consolidar antigues habilitats

«...problemes del sistema social que estan mal formulats, en què la informació és confusa, hi ha molts clients i responsables polítics amb valors conflictius i les ramificacions en el conjunt del sistema són tremendament confuses.»

Buchanan:Rittel

Sens dubte a tots els sona el concepte de «wicked problem» («problema endimoniat»), definit en un primer moment per Rittel, i després citat per Buchanan. No crec que estigui d'acord amb la premissa de Buchanan que diu que els dissenyadors tracten constantment aquests problemes endimoniats (de fet, m'agradaria que així fos), segons la meua experiència treballant en infinitat d'encàrrecs que es poden fer sense pensar, raó per la qual no estic segur de si són les antigues habilitats les que simplement cal consolidar o ens hem de preparar per a unes de noves. Sigui el que sigui, no es pot negar que aquest és exactament el tipus de problemes que planteja el disseny per la sostenibilitat, i que hem d'aprendre a abordar-los –potser segons la manera en què històricament les societats els han abordat.

7. Desenvolupar l'individu

Poonam Bir Kasturi va ser cofundadora de Srishti (des de 2007, dirigeix l'escola ella sola), i es va esforçar per salvar les distàncies entre l'artesanía tradicional i els mercats contemporanis en la seva escola de disseny. Va inaugurar una «especialitat» única i original el 2002, anomenada «Disseny per a la comunitat i per a un mateix» (DCS). La seva premissa era alimentar les idees i valors personals de l'estudiant per ajudar-lo a definir una mescla significativa entre el treball i la vida –i permetre-li adquirir les habilitats i la comprensió necessàries per aconseguir-ho. Això ha evolucionat en un curs de disseny interdisciplinari basat en projectes anomenat «Sangama» –o confluència d'afluents. Els estudiants són veritables aprenedors, adaptadors i improvisadors versàtils –només amb les habilitats i tècniques bàsiques, però amb importants capacitats contextuals, socials i de procés. I el que és més important, sembla que s'ho passin bé i que s'estiguin creant futures carreres interessants i poc comunes.

8. No excloure allò espiritual

Vaig coordinar un estudi interdisciplinari basat en el llegat (folk-oral-musical) viu del sant-poeta místic del segle XV, Kabir. Els estudiants van estar immersos en la investigació (duta a terme pel nostre artista resident) i se'ls va convidar a interpretar i expressar les idees de Kabir utilitzant la seva pròpia sensibilitat i habilitats multimèdia modernes. Això va donar com a resultat una sèrie de projectes que eren de fet «intervencions reflexives/espirituals». Aquestes formes evolucionades eren «art» però els mètodes emprats eren «disseny». Val la pena comentar que l'humor va ser un motiu recurrent en moltes de les obres creades –indicant que l'espiritualitat no té per què ser exageradament seriosa ni serena.

Un col·lega va suggerir que hauria de començar la meua xerrada amb aquesta secció. Vaig desistir, perquè és de fet la meua postura (i la meua passió) personal que qualsevol transformació social profunda exigeix molt més «esforç intern» que extern, i l'única manera d'aconseguir-ho és dissenyar per i amb l'esperit. L'Índia ha tingut un llegat de carències, i allò que l'ha mantinguda amb vida i alegre durant aquestes carències han estat les seves poderoses tradicions espirituals. Tot i que hi ha qui les acusa de glorificar la pobresa, jo crec que tenen un perfecte sentit ecològic, ja que critiquen la riquesa material i l'avarícia egoista i defensen la riquesa espiritual i el sacrifici desinteressat. Això és el que Mahatma Gandhi va parafrasejar de manera tan evocativa: «La terra té suficients recursos per a les necessitats de tots, però no per a la cobdícia de tots.» Aquest és el seu tipus «d'abstinència» que voldria que la gent com el Sr. George W. Bush prediqués al seu públic!

9. Alterar allò convencional

A Srishti, hem encaixat una falca de 3 setmanes a la quota anual de 33 setmanes, el que anomenem el «semestre interí». Tots els estudiants s'han de matricular en un dels diferents programes opcionals i cursar-lo en tota la seva

durada. Els opcionals són una mescla eclèctica de crítica i especulació, terrenals i sublimes, sempre nous i tòpics. Desafien les «especialitzacions de disseny» convencionals i les imparteixen professionals que no pertanyen als corrents dominants. S'han convertit en la principal font de nous pensaments i iniciatives creatives entre els estudiants.

Pot una idea minoritària subvertir i infectar tota la institució? Sí que pots, si tens el director de part teva! En el cas de Srishti, Geetha Narayanan ha estat la impulsora principal d'idees alternatives, subversives i especulatives. Malgrat això, segueix costant un gran esforç aconseguir una gran participació –ja sigui a nivell d'estudiants o de la facultat. Tot i així, hem tingut la sort d'aconseguir que ens visiti un enorme planter d'artistes, dissenyadors i tecnòlegs no convencionals de moltíssim talent. Ells ens permeten oferir durant tres setmanes l'any un enorme ventall de tallers pràctics. En sis anys estem veient com les llavors que vam plantar estan donant el seu fruit als estudiants en termes d'interessos, passions i de vegades fins i tot carreres.

10. Unir forces amb els visionaris

Fa temps, em vaig adonar que no tenia «grans idees» per al canvi social mitjançant el disseny; per això vaig decidir oferir els meus serveis a aquells que sí que en tenien. Durant tota la meua carrera he col·laborat amb ONG que treballen en les àrees de sostenibilitat, gènere, artesanía i sustentació. Les meves contribucions han tingut un paper modest en l'actualització de la seva visió, i han tingut un impacte positiu en les comunitats amb les quals treballen.

Podria culpar el marc limitador empresarial, però crec que va ser la meua incapacitat personal d'anar més enllà quan em vaig llicenciar com a dissenyador, que estava absolutament convençut que alguna cosa anava molt malament al món, però no tenia ni idea de què s'havia de fer. Vaig tenir la sort de trobar una sèrie d'amics que treballaven amb les idees de Mahatma Gandhi, Richard Chambers, Paulo Freire, Laurie Baker, Vandana Shiva i Ela Bhatt. Com que

jo no podia fer-me una carrera amb les idees de Papanek, vaig fer la segona millor cosa que podia fer: oferir les meves capacitats a visionaris amb idees. Crec que les institucions també poden seguir l'exemple, no és cap vergonya ajuntar-se amb visionaris.

11. Errar està bé, tenir por està malament

Si el meu punt anterior destacava la necessitat de seguir buscant contínuament i adoptant valors alternatius per nosaltres mateixos, en aquest punt vull que alliberem la nostra ambició. Aplaudeixo el coratge i el compromís de Bruce Mau. Traguem també l'idealisme i l'ambició de l'armari. Retornem l'assumpció de riscos i el coratge al disseny, cosa que implica acceptar i fins i tot celebrar els errors. El meu historial en el disseny comprèn una sèrie de projectes fallits dels quals estic molt orgullós. En una conferència sobre «Desenvolupament mitjançant el disseny» que vam organitzar el 2002, vaig proposar un seminari en el qual poguéssim compartir els nostres errors i aprendre d'ells, en lloc de les inacabables reunions en què ens posem guapos i presentem els nostres majoritàriament limitats èxits per aparentar ser més grans del que som.

12. No treballar de manera aïllada

«El model associatiu fa èmfasi en... la constant intenció i el constant esforç de comprendre altres realitats i abordar de manera creativa els problemes en un esforç per desenvolupar solucions mútuament beneficioses. Mentre que el sistema de dominació es basa en la presumpció d'un joc de suma zero (jo guanyo, tu perds, o viceversa), en l'enfocament associatiu la creativitat humana s'utilitza en un esforç per desenvolupar situacions en les quals tothom hi guanyi.»

Montuori

La gent com nosaltres de tot el món ha experimentat amb direccions «alternatives» per al disseny, amb resultats

prometedors. Fins ara, ningú pot pretendre haver descobert el model definitiu i exemplar, tot i que es pot sostenir que ens hi estem acostant. És obvi que aconseguiríem molt més si no treballéssim de forma aïllada. Si formem una xarxa d'institucions experimentals col·laborativa i interdependent, podem ajuntar els nostres coneixements i recursos i fer més gran el camp d'acció dels nostres experiments.

Una de les coses que fan que Bruce Mau sembli heroic és aquesta imatge d'ell lluitant tot sol contra vent i marea. En veritat, es tracta d'una baralla solitària amb grans obstacles, però podem millorar això deixant l'aïllament i unint forces. Per consolidar una xarxa així, hem de fer-la col·laborativa i interdependent. Com diu Negroponte, hi ha tres ingredients per estimular una cultura creativa i grans idees: diversitat i interdisciplinarietat, assumpció de riscos sense temor, i estar oberts a compartir idees.

Alfonso Montuori ha defensar de manera molt convincent el desenvolupament de nous models que es basin en el pluralisme, la complexitat i una «consciència planetària». Això encaixa molt bé amb la meua creença que els equips multiculturals són un recurs creatiu molt poderós per abordar no només temes globals, sinó també locals, i com més aviat desenvolupem maneres de formular-los i activar-los, abans començarem a veure resultats. Els majors obstacles per aconseguir-ho són les normes imperants sobre immigració i permisos de treball. Però sé que la comunitat científica ha aconseguit un altíssim nivell de mobilitat i col·laboració. Hauríem de seguir el seu exemple.

13. Reconèixer les diferències

«La sostenibilitat emfasitza la diversitat de formes socials de desenvolupament... no només els països del 'tercer món', sinó també –i fins i tot amb més motiu– els països altament industrialitzats del nord haurien de ser vistos com a països 'en desenvolupament'.»

Becker et al

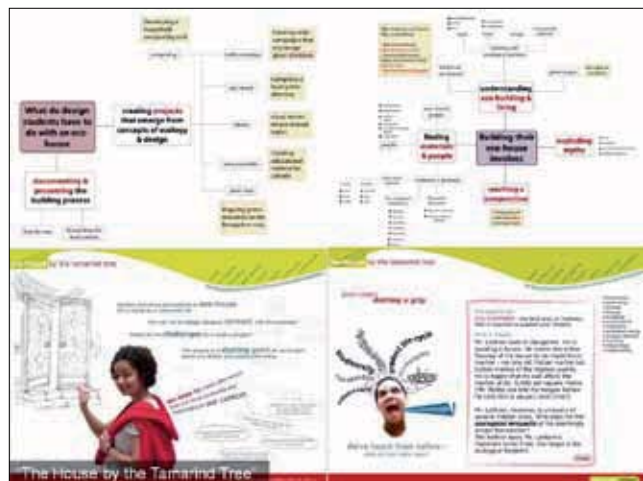
No és necessari que ens posem d'acord en la nostra visió sobre la sostenibilitat, igualtat i espiritualitat –és a dir, la nostra futura societat global. No cal que abordem les diferències potencialment greus que probablement existeixen abans que es consolidin. Un cop consolidades podrem debatre i concebre diversos enfocaments per assolir aquesta visió, de manera cooperativa tot i que conscient de les diferències.

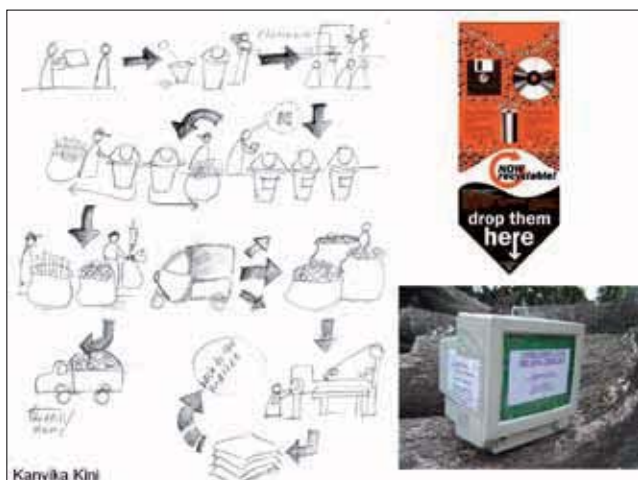
La primera tasca per crear aquesta xarxa seria esquematitzar els nostres acords i desacords, i resoldre els desacords fins al punt que no siguin contraproductius. Espero que puguem utilitzar aquesta sèrie de xerrades per aconseguir-ho, cara a cara i on-line. Un dels ensenyaments de l'Índia és que les contradiccions aparents poden coexistir de forma harmònica i sinèrgica dins el mateix sistema.

Personalment, el que trobo més excitant de la sostenibilitat és que no hi ha un únic camí per assolir-la i que depèn completament del context. De fet, l'extensa supervivència d'uns coneixements tradicionals i del seu complement, els valors espirituals, avui dia encara entre nosaltres, ens ofereixen un ric recurs per explorar conjuntament i per experimentar amb els nostres futurs estils de vida.

14. Donar una base a la xarxa

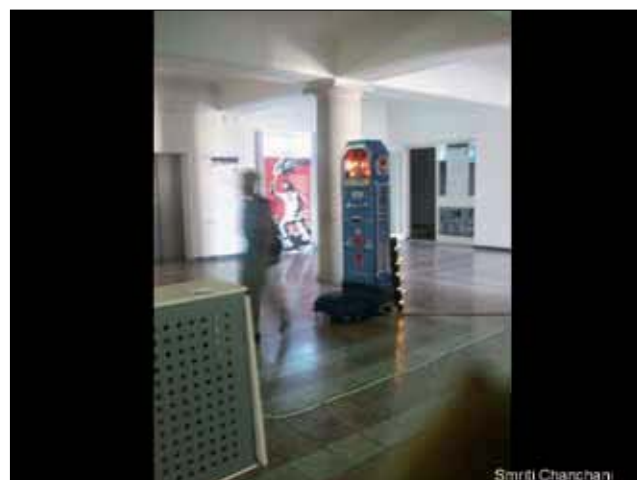
La meua proposta és que qualsevol iniciativa centrada en sostenibilitat i transformació social (en un context

global) s'han de localitzar simultàniament en diversos llocs: almenys una en cada continent (excepte l'Antàrtida), i també afirmo que qualsevol programa d'aquest tipus es beneficiaria enormement de tenir un sòlid component comunitari. Atès el nostre enfocament acadèmic, això probablement significa que necessitarem ONG de qualitat com a socis.

Confio que convindreu amb mi que la xarxa ha de ser representativa, i que ha d'arrelar en la comunitat. M'adono que trobar les ONG associades adequades potser no serà tan fàcil, però atès el nostre enfocament específic, crec que ens beneficiaríem enormement de tenir-les com a sòcies, i que és possible que trobem alguns socis realment inspiradors.

«Avui dia no hi ha cap indret... on es puguin trobar veritables enfocaments multidisciplinaris per donar una solució a les qüestions de desenvolupament... Si hi ha un grup que treballa amb èxit en la gestió de l'aigua, sovint no col·laboren amb altres grups que treballen en l'àmbit de la salut rural o les ajudes als discapacitats... raó per la qual una institució educativa... seria l'instrument ideal per treballar en xarxa.»

Kasturi

Les faccions i la política del món de les ONG no són cap secret. No obstant, això no resta mèrit a la important labor que duen a terme moltes ONG –en els àmbits de la seva elecció. És notable, com va observar Poonam, que les ONG no s'hagin unit per articular una visió de desenvolupament integrat.

Una invitació

M'agradaria oferir Srishti com a centre d'aquesta xarxa. Tenim una excel·lent infraestructura crítica, creativa i logística per acollir experiments i desenvolupament de forma conjunta. També disposem d'estretes relacions amb un grup d'ONG que fan treball de camp a les quals els encantaria formar part d'aquesta xarxa.

Srishti ha acollit investigadors, conferències i tallers sobre qüestions de tecnologia, disseny i desenvolupament. La nostra facultat té una immensa experiència a l'hora de concebre i impartir cursos que exploren qüestions de sostenibilitat i desenvolupament des de la base. Mantenim estretes relacions amb un grup d'ONG entusiasmades per incloure el disseny

com una de les seves estratègies i metodologies crítiques per al desenvolupament –una de les seves iniciatives és iniciar un curs de postgrau en arquitectura i construcció sostenible que reuneixi l'arquitecte amb el paleta expert. En conjunt, tenim tots els ingredients clau per un programa d'investigació profitós; el que cal és l'impuls per fer que comenci a caminar.

Casos d'estudi

Desenvolupar l'individu

1. El curs DCS buscava projectes de la vida real en què els estudiants poguessin aprendre sobre sostenibilitat i al mateix temps afegir valor mitjançant les seves habilitats de disseny. Aquest és sobre una casa que estava construint una parella sensible a les qüestions ecològiques.

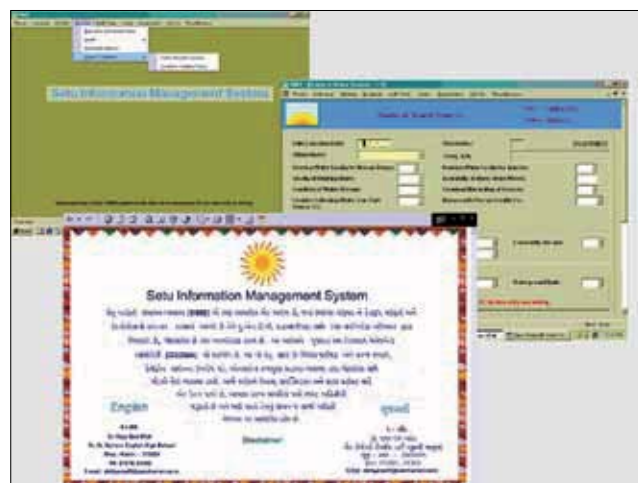

Els estudiants van aprendre disseny web i van desenvolupar un lloc web educatiu sobre la història d'aquesta casa a mesura que s'anava dissenyant i construint.

- «Pot aplicar-se el disseny fora dels contextos tradicionals orientats a la indústria?», preguntava aquesta estudiant en el seu projecte de tesi. Llavors va decidir trobar una resposta en l'àrea de la gestió de residus, on intuïtivament pensava que «la comunicació dins d'un sistema pot augmentar la seva eficàcia».

Incloure allò espiritual

- Això és un ulat-bansi, un objecte «absurd», que sembla complicat i difícil d'obrir, però en realitat és molt simple. S'inspira en el típic lament de Kabir en la seva poesia: «Per què no entenen que és tan simple?»

- Això era un «esperitòmetre» basat en una bàscula, realitzat en un estil típic del carrer de l'Índia, combinant allò exòtic amb la inconsciència del dia a dia. Et demana que «eliminis tot pensament» abans d'introduir-hi una moneda per obtenir el teu «coeficient espiritual», calculat mitjançant una fórmula complexa. El ticket que sortia tenia un comunicat imprès juntament amb el teu coeficient: «No has entès res, tros d'ase!» Tot i que amb altres paraules, aquesta és l'essència de bona part de la mordaç poesia de Kabir.

- Una animació interactiva en què l'espectador formava part de la pel·lícula, viatjant junts pel cercle de la vida i la mort.

6. Un altre ulat-bansi o faula «a l'inrevés», a través de la qual l'espectador podia «navegar» i interactuar amb ella. Evidentment, acabàvem amb més preguntes que respostes.
7. Aquest forma part d'un projecte de «màrqueting viral» per empènyer la gent a aturar-se i reflexionar i, amb sort, transmetre'l. D'alguna manera, sembla que s'ha fet ressò de l'exploració de Stuart Walker sobre disseny de producte, sostenibilitat i espiritualitat a través dels valors materials de «rugositat», «localitat» i «humanitat».
8. Una exposició web dels evocatiu aparats de Kabir, en què els visitants poden navegar, compartir les seves pròpies interpretacions i iniciar i participar en discussions

El semestre interí de Srishti

9. Vist el fenomen dels centres comercials que estava arrasant a l'Índia urbana, vam demanar als estudiants que investiguessin aquest fenomen i capturessin la seva essència en una sèrie d'instal·lacions interactives. Aquí es pot veure The Irresistible Freebie («El gratuït irresistible»), The Shopping-bag Totem («El tòtem de bosses de la compra») i The New Tactility («La nova tactilitat»).
10. Es va ubicar un taller que introduïa les tècniques GIS a Devanahalli, una aldea anodina al nord de Bangalore, que també resultava ser el lloc on es troba el nou aeroport internacional de la ciutat. Es reptà els estudiants a utilitzar el GIS de manera creativa per investigar, informar i donar autonomia a la comunitat local.

Unir forces amb els visionaris

11. Kutch és una de les regions més endarrerides de l'Índia, principalment a causa del seu terreny inhòspit, la seva ecologia desèrtica i les seves grans mancances. No obstant, la cultura tradicional nòmada ha desenvolupat les més increïbles formes d'artesanía com a part de la seva cultura. Unes quantes ONG estan treballant sobre el terreny per protegir els interessos de les dones treballadores en el desenvolupament i màrqueting d'aquesta artesanía. Jo vaig dirigir l'equip que va dissenyar la marca i el sistema de comercialització per aquesta iniciativa.
12. Kutch va ser devastat per un gran terratrèmol el 2001. Una de les principals iniciatives posteriors al terratrèmol va ser la creació d'una xarxa de terminals que havien de proporcionar als ciutadans afectats pel terratrèmol accés a la informació sobre els seus drets i privilegis, i també processar i fer un seguiment dels seus drets o ajudes. Jo vaig assessorar la iniciativa pel que fa al desenvolupament d'una interfície d'usuari més efectiva i un disseny de cara al públic per aquesta xarxa.
13. Bona part dels esforços de reconstrucció després del terratrèmol van ser en l'àrea d'innovació i tecnologia de

la construcció. La confederació d'ONG aviat va crear una unitat dedicada a la investigació, innovació i difusió de les tecnologies constructives adequades, dirigides tant a l'arquitecte/enginyer com al paleta.

14. Es va donar un nou impuls a l'esforç de màrqueting de l'artesanía, i es va llançar una iniciativa dual de patrocini de peces tradicionals d'alta qualitat juntament amb el desenvolupament de peces contemporànies amb elements tradicionals. Heus ací una promoció per a interiors de botiga que vaig dissenyar, i que es va mostrar per tot el país.
15. La iniciativa de turisme endogen s'està assajant en 31 llocs de l'Índia. Kutch és un d'aquests llocs, i l'ONG nodal que facilita aquest projecte és l'ONG amb la qual m'he associat. Aquí es mostren alguns elements de l'estratègia de comunicació de màrqueting. S'està assajant el concepte de «marca de destinació subregional» per primer cop a l'Índia.

Referències bibliogràfiques escollides

ASSAIGS

AMIR, Sulfikar (2004). «Rethinking Design Policy in the Third World». *Design Issues*, vol. 20, n. 4, p. 68-75 [28/10/2009]

BECKER, Egon; JAHN, Thomas; STIESS, Immanuel; WEHLING, Peter (1997). «Sustainability: A Cross-Disciplinary Concept for Social Transformations» (ISOE-UNESCO) <<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001134/113463eo.pdf>> [28/10/2009]

CHOMSKY, Noam. «Unsustainable Non-Development» <<http://www.greenleft.org.au/2000/416/23042>> [28/10/2009]

KASTURI, Poonam Bir (2002). «The India Report – Revisited» <<http://playnspeak.net/articlemit.htm>> [28/10/2009]

KASTURI, Poonam Bir (2005). «Why Designer? Designers' Roles, and Impact on Design Education» <http://playnspeak.net/article_whydesigner.htm> [28/10/2009]

KHUMOMOTSE, S. M; M'RITHAA, M. K; MOALOSI, R (2002). «Botswana's Quest for Sustainability: Scope for Design Intervention» (University of Botswana) <<http://eprints.qut.edu.au/2666>> [28/10/2009]

LAUTENSACH, Alexander (2004). «A Tertiary Curriculum for Sustainability» (University of Auckland) <<http://www.aare.edu.au/04pap/lau04260.pdf>> [28/10/2009]

MANZINI, Manzini (2005). «Enabling Solutions, Social Innovation and Design for Sustainability» (Politecnico di Milano) <<http://www.designcouncil.info/mt/red/archives/Enabling%20solutions%20Ezio%20Manzini%2027-09-05.doc>> [28/10/2009]

MEYER, Rüdiger. «Systems, Sustainability and Design» (Nova Scotia College of Art & Design) <http://www.idemployee.id.tue.nl/g.w.m.rauterberg/conferences/CD_doNotOpen/ADC/final_paper/348.pdf> [28/10/2009]

MONTUORI, Alfonso (2000). «Towards an Education for a Planetary Culture». California Institute of Integral Studies, n. 4, p. 96-107

NEGROPONTE, Nicholas (2003). «Creating a Culture of Ideas». TechnologyReview.com, 2003 <<http://www.technologyreview.com/business/13074>> [28/10/2009]

ROBIN, Vicki (1996). «From "Excess" to "Enough": Shifting the Culture of Consumption» (Seattle, WA: New Road Map Foundation)

«Sustainability – Who's Doing It?», D-Futures 1 report, Design Council UK (2002) <http://office.sustainability.dal.ca/Who's_Doing_What_on_.php> [28/10/2009]

WALKER, Stuart (2000). «How the Other Half Lives – Product Design, Sustainability and the Human Spirit». Design Issues, vol. 16, no. 1, p. 52-58

LLIBRES

Design for the Real World, Victor Papanek, Thames & Hudson, 1984.

The Idea of Design, eds. Victor Margolin & Richard Buchanan, MIT Press, 1996.

Design for Sustainability, Janis Birkeland, Earthscan, 2002.

The Future of Ideas, Lawrence Lessig, Vintage, 2002.

Ecology and Equity, Madhav Gadgil & Ramchandra Guha, Penguin India, 1995.

Thinking Design, S Balaram, NID, 1998.

LLOCS WEB

New Road Map Foundation, www.newroadmap.org

Society for Responsible Design, www.changedesign.org

Institute Without Boundaries, www.institutewithoutboundaries.com

NextDesign Leadership Institute, nextd.org